

Sevgili Hocam Meral Alpay

My Dear Teacher Meral Alpay

Hasan S. Keseroğlu*

Öz

1976 yılında Meral Alpay'ın öğrencisi oldum. Bölümü bitirince de asistan olarak aynı bölümde çalışmaya başladım. Meral Alpay hem hocam oldu hem iş arkadaşım ama her zaman hocalığı, öğretici tutumu bir adım öndeydi. Benim örnek aldığım hocam ve temel değerlerimden birisi oldu. Elbette özliyorum Hocamı ama yaşamın öbür adı da ölüm.

Anahtar Sözcükler: Meral Alpay; anılar; İstanbul Üniversitesi.

Abstract

I became Meral Alpay's student in 1976. When I graduated, I started to work as an assistant in the same department with her. Meral Alpay became both my teacher and my colleague, but she was always one step ahead of her teaching and her attitude as an instructor. She became a model for me and set my basic values. I certainly miss my mentor, but the other name of life is death.

Keywords: Meral Alpay; memories; Istanbul University.

Demek ki, arayıp arayıp telefonlarımın açılmama nedeni rahatsızlığınızdı. Demek ki, artık dış dünya ile ilişkiyi kesmişsiniz. Demek ki, geçmişte iz bıraktığınız dostlarınızı, öğrencilerinizi görmek istemiyordunuz. Demek ki, en son Kastamonu'da kısacık konuşmanızın nedeni de böyle bir sona bakıştı. Oysa Hocam Meral Alpay, amfileri dolduran gür ve kocaman sesiyle neler öğretmedi ki bize.

27 Mart 1977 olmalı. Dünya Tiyatro Günü. Derslikteydik. Ellerinizi eteğin üstünden içeri sokmuştunuz. “Bugünün önem ve anlamı nedir?” diye sordunuz. 20 kişi kadardık derslikte. Kimseden ses çıkmadı. Ben parmak kaldırdım. Mavi gözlerinizle öyle sert bakıyordunuz ki. “Dünya Tiyatrolar Günü. Dünya tiyatrocuları adına Eugène Ionesco bir konuşma yaptı, Türk tiyatrocuları adına da Haldun Taner” dedim. Tek tek o adları, Ionesco ile Haldun Taner'in konuşma içeriklerini sordunuz. O hafta çıkan *Milliyet Sanat Dergisi* ile *Cumhuriyet Gazetesi*'nden okuduğum taze bilgilerdi.

O günlerin koşulları içinde okul açıksa ve ders yapılıyorsa mutlaka derslerinizi izliyordum. O günlerde fakülte koridorlarında silahlar patlıyordu. Öğrenci, öğretim üyesi ayırımı yapılmadan kaba tutum, şiddet çok ucuzlamıştı. Size bir öğrenci tekme atmış, çorabınız kaçmıştı. Özellikle bir grubun yandaşı öldüğünde bütün Fakülte silah zoruyla yürütülür, arabalı vapurlarla karşıya geçirilirdi. Siz iki kez benim de içinde olduğum birçok öğrenciyi odanızı alıp içeriden kapıyı kilitlemişsiniz. Size göre de bu tür eylemler şiddet yoluyla yapılmamalıydı. Dahası siyaset konusu üniversiteye de girmemeliydi. Derslerimizde günlük siyasete ilişkin bir tek konuşmanızı anımsamıyorum. Çünkü öğretim üyesinin işi ne ise o olmalıydı. Günlük siyaset değil!

* Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: keseroglu@kastamonu.edu.tr
Prof. Dr., Kastamonu University, Department of Information and Records Management, Turkey.

Geliş Tarihi - Received: 20.11.2019

Kabul Tarihi - Accepted: 09.12.2019

Size göre ilk görevimiz yaptığımız işe olanca ciddiyetle sarılıp, odaklanmaktı. Bunu bütün dersleriniz, bireysel konuşmalarınız, eylemlerinizi yansıttınız! Tembellik, boşvermişlik, baştan savmalık asla hoş görülmeleyen bir tutumdur sizin karşınızda. Öğrenci boşvermişliği içinde bu çok kolay yenip, hazmedilecek bir durum değildi. Bu nedenle de öğrenciler temellendirmesi olanaksız bir abartıyla bakarlardı size. Ciddiyetiniz sertlik olarak algılanırdı. Öğrenciler çekinirdi bu nedenle sizden. Odanıza girmek, bir soru sormak bile zordu. Sınıf temsilcisiymişim gibi ben odanıza girer, sorardım soruları. Akli başında, temellendirilmiş yani üstünde düşünülmüş hiçbir soru sizi rahatsız etmez, tersine yanınıza oturtup tek tek açıkladınız istenenleri.

Ders anlatmanız, dersi konu olarak zihinlere işleyişinizi ben örnek almıştım. Eğer bir gün ders vereceksem Meral Alpay gibi vermek isterdim o dersi. Öylesine etkili ve konuyu kuşatan bir tutum içinde anlatırdınız ki derslerinizi. Ders anlatma konusunda bir sonraki örneğim de Felsefe Bölümü hocalarımdan Nermi Uygur olmuştu.

Ders anlatmadaki başarınızın nedenini Fakülteyi bitirdiğim yıl birlikte Kataloglama derslerine girerken anladım. Beni yine yanınıza oturtup, “Neleri öğrenmeleri gerekiyor? Gel bunları soru olarak yazalım” dediniz. Yüze yakın soru ürettiniz. Sorular ders akışıyla özdeştiler. Bana da Aralık ve Nisan ayında bu soruların karşılığını sen hazırlanıp anlatırsın, dediniz. Daha dersler başlamamıştı. Sizinle derse girip anlatımınızı öğrencilerle izliyordum. Bana da sorular soruyordunuz. Yani hep hazır olmam gerekiyordu. O günlerde üniversite hocalığına hazırlanma bugünkü gibi tepeden inme olmuyordu.

Doktora tez hocam Jale Baysal’dı. Ama konu halk kütüphanesi olduğu için sizinle çalışıyorduk. Biten bölümler ardından yanınıza oturtup tümce tümce sesli okuyarak anlamsızlıkları tek tek ortaya çıkarıyor, anlaşılmayan yerleri benim sözlerimi düzelterek yeniden yazıyordunuz. Sorular soruyor gerekli yerlere o soruların karşılığını yazıyordunuz. Sevgili Hocam, ne çok emeğiniz vardır doktora tezimde.

Yıllarla Fakülte Kurulu toplantılarına ben de katıldım. Orada düşüncelerinizi apaçık ortaya koyuşunuz, ama inceliği asla elden bırakmadan savunmalarınız, size karşı saygımı daha da büyüttü.

Kimi kişilere karşı ilginiz, özeniniz gerçekten çok büyüktü. Ama en büyük darbelerden birisini yine bu ilgiden alacaktınız. Sizi öylesine sarstı ki okuldan uzaklaştınız. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığını vekâleten yönetmeye başladınız. Derslerinizi bile Kütüphane’de yapar oldunuz. Yabansı bir durum yaşıyordunuz. Yıllarca var gücünüzle yanında, arkasında olduğunuz öğrenciniz size karşı bir tutum içine girmişti. Bunun anlamını yıllarla ben de öğrendim. Gerçekten kafanızın önünde ya da arkasında yalnız destek vermek olan, güvendiğiniz kişilerin kötülüklerini ben de yaşadım. Sizin olanca yakınlığınız; onların hançerleri için “tam sırasında” öldürücü bir hedef olabiliyormuş. Bütün yaşam dengelerinizi bozabiliyor. Kısacası Hocam, ne tür kötülük gelirse yine kendi öğrencilerimizden geliyormuş, ben bunu size yaşatılırken gördüm ve birçok örneği de yaşadım ne yazık ki. Bu durumun sizde bıraktığı acıyı geç de olsa anlayabiliyordum.

Sizin bir de İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Başkan Vekili iken yaşadıklarınız var. Bunu herkesler bilmeli bence. İÜ Merkez Kütüphanesi Nadir Eserler bölümünde, 1925 yılında Yıldız Sarayından taşınmış Abdülhamit’e ait kitapların dermesi yer alır. Burası metal kepenklerle kapalı tutulur. Çok özel durumlarda ziyarete açılan bir yerdir. Buradaki kitapların kataloğunu hazırlamak istediğimde çok mutlu olmuşsunuz. Ama güvenlik açısından da yeterli eleman yoktu. Kısacası kim olursa olsun o nadir eserler odasında yalnız çalışamazdı. Sonra, Bardakçı diye bir gazeteci, deprem sonrası sizin bu kitapları tekmelediğinizi, yani aşağıladığınızı söyledi bir televizyon kanalında. Yazdı da bunları. Elbette meslektaşlarınız ve yakınlarınız bunun doğru olmadığını biliyordu. Dahası en yakın tanıklardan birisiydim. Ama geniş bir kamuoyuna yönelikti bu konuşmalar ve yazılanlar. Yalandı. Kendini

gazeteci ve tarihçi diye tanıtan bir kişi nasıl böylesine rahat yalan söyleyebiliyordu, anlayamamıştım. Siz ki, Rektör Sayın Kemal Alemdaroğlu'nun istediği bir kitap için "Başvuru kitabımı kütüphaneden çıkaramam, isterseniz size fotokopi olarak yollayabilirim." diyebilen bir kişi idiniz. Başka bir söyleyişle ne yalakalık yaptınız ne de sizi oraya getiren kişiye ayrıcalıklı bir tutum belirlediniz.

Ya Edebiyat Fakültesi Seminer Kütüphanelerinin birleştirilmesi konusu... Nasıl da saldırdılar size. Neyi niçin yapmak istediğinizi de dinlemediler. Oysa kişilere bırakılmış, Bölüm Başkanı ya da bir asistanın buyruğunda hizmet veren bölümlerdeki kitaplar bütün öğretim elemanları ve öğrencilere açılacak, isteyen öğretim üyesi de istediği kadar kitabı öğretim yılı boyunca ödünç alıp, kullanabilecekti. Bu durum, ilk İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi kurulurken de yaşanmıştı: Fakülte Kütüphaneleri kurulurken bir merkezde kitapları toplama girişimine "kitapsız Darülfünun olmaz" diye tepki gösterilmiştir. Alemdaroğlu'nun alınması ardından bir Dekan –ki Alemdaroğlu'nun sıkı savunucusuydu- birden bambaşka kılığa girerek yeniden Seminer Kütüphanelerini açmaya başladı. Değişik bir söyleyişle, düşünmeden de olsa, kimse kendi uzmanlık alanında konuşulmasına izin vermek istemiyor ama başka alanlarda konuşabiliyordu. Bunun anlamı da hemen herkes kendi alanına apaçık saygısızlık yapıyordu. Siz hep kendi alanınızda konuşuyordunuz. Bilgisi olmadan fikir yürütenlerden değildiniz!

Söz konusu kitaplar bir araya toplanırken Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü Seminer Kütüphanesinden Wilhelm von Humboldt'un ciltlerle bütün eserleri çıktı. Bunu eminim Felsefe ya da Türk Dili Edebiyatı Bölümü öğretim elemanları bilmiyorlardı. Bir araya getirildiğinde bunu herkes yazar adı ya da konu altında görebilecekti. Buna izin vermek istemiyordu pek çok öğretim üyesi. Yapılabilecek bir şey kalmamıştı ve sustunuz. Üstelik Edebiyat Fakültesindeki yer sorunu vardı ve 14 Seminer Kütüphanesine memur atanması da çok kolay değildi. Proje de Sayın Alemdaroğlu'na aitti. Bence de doğru bir projeydi. İşin bir başka boyutu da Seminer Kütüphanesinde çalışan bir arkadaşım emekli olmadan önce kitapları teslim etmek için hocaları arıyor ve üstlerinde görünen kitapları istiyordu. Ünlü bir öğretim üyesinin tepkisi: "Deli misin kızım! Eve kamyon mu götüreceğim!" biçiminde olmuştu. Evet, Seminer Kütüphaneleri hocaların arka bahçesi olmalı ve istediklerini istedikleri zaman evlerine taşınmalıydılar. Elbette çıkar, olması gerekenin önüne geçince yapacak pek bir şey de kalmıyor. Öyle de oldu. Size üzülme ve suçlanmak kaldı yalnız.

Ama bence rahat uyuyun Sevgili Hocam, Tanrı korusun bugünlere kalsaydınız, kim bilir neler neler uydurulup, suçlanacak, bezdirilecektiniz! Hukuk ve kural tanımaz suçlamalar karşısında, "Sahi, üniversiteler bu duruma mı düştü!" sorusunu sormaktan kendinizi alamayacaktınız. Çünkü Atatürkçü ve demokrat tavrınız günümüzün kurban edilecekler adaylığına uygun düşecekti. İyi ki bugünleri yaşamadınız Hocam, iyi ki! Kurtlar kuzu postuna bürünmüş; yalnız kişilik olarak değil ruhlarını da bilinmezliğe, kişilerin kulluğuna pazarlamış öylesine çok insan, üniversitelerde öğretim üyesi olarak görev yapıyor ki. Anlatmam yetersiz kalır. Gazetelerde, haberlerde de sık sık görüyoruz bunları.

Çağdaş, Atatürkçü, demokrat tutumunuz her zaman ön planda oldu. Yaptığımız 1. Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı, 1979 yılında Atatürk Kitaplığında sergilendi. İstanbul'un ilk uluslararası çocuk kitapları fuarıdır bu. Fuar yanında yine uluslararası nitelikte Çocuk Kitapları ve Kütüphaneleri üstüne pek çok yabancı katıldığı bir sempozyum düzenlediniz. Açılış döneminin Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı ile Kütüphaneler Genel Müdürü Sayın Özer Soysal yapmışlardı. Öğrencileriniz olarak Fuarda ve Sempozyumda görevler üstlenmiştik. Bugün yabansı bir biçimde çocuk kitapları ve çocuk kütüphaneleri üstüne yazılanlarda bu etkinlikleri görmüyoruz. Öylesine ucuzladı her şey sevgili Hocam. Biliyorum, yakınmaları sevmezsiniz. "Sen niye yapmıyorsun, yazmıyorsun?" diye sorardınız eminim.

Sizin öğrenciniz olmuş olmaktan gurur ve onur duyuyorum. İyi ki vardınız, binlerce öğrencilerinizden birisi olma şansını yaşadım. Sevgili Hülya Dilek Kayaoğlu'nun adınıza

hazırladığı “Meral Alpay’a Armağan” kitabında yer verdiğim şiiri sesli okutmuştunuz. Onu bir kez daha okumak istiyorum size Sevgili Hocam, ışıklar içinde yatın.

Masalların Masalı

Su başında durmuşuz,
 çınarla ben
 Suda suretimiz çıkıyor,
 çınarla benim.
 Suyun şavkı vuruyor bize,
 çınarla bana.

Su başında durmuşuz,
 çınarla ben, bir de kedi.
 Suda suretimiz çıkıyor,
 çınarla benim, bir de kedinin.
 Suyun şavkı vuruyor bize,
 çınarla bana, bir de kediye.

Su başında durmuşuz,
 çınar, ben, kedi, bir de güneş.
 Suda suretimiz çıkıyor,
 çınarın, benim, kedinin, bir de güneşin.
 Suyun şavkı vuruyor bize,
 çınara, bana, kediye, bir de güneşe.

Su başında durmuşuz,
 çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
 Suda suretimiz çıkıyor,
 çınarın, benim, kedinin, güneşin, bir de ömrümüzün.
 Suyun şavkı vuruyor bize,
 çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze,

Su başında durmuşuz.
 Önce kedi gidecek,
 kaybolacak suda sureti.
 Sonra ben gideceğim,
 kaybolacak suda suretim.
 Sonra çınar gidecek,
 kaybolacak suda sureti.
 Sonra su gidecek
 güneş kalacak;
 sonra o da gidecek.

Su başında durmuşuz.
 Su serin,
 Çınar ulu,
 Ben şiir yazıyorum.
 Kedi uyukluyor
 Güneş sıcak.
 Çok şükür yaşıyoruz.
 Suyun şavkı vuruyor bize
 Çınara bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze...

Nâzım Hikmet